

**Pinigų plovimo prevencijos
kompetencijų centras**

Metinė ataskaita

2023 m.

Turinys

1. Metinė apžvalga	3
1.1. Vadovo žodis	3
1.2. Trečiųjų metų pasiekimai skaičiais	5
1.3. Misija, vizija ir vertybės	6
1.4. Centro pagrindiniai tikslai	7
2. Strateginės veiklos kryptys	8
3. Strateginių tikslų įgyvendinimas ir veiklos efektyvumas	9
3.1. Partnerystė	9
3.2. Švietimas / edukacija	10
3.3. Analitika ir Pažanga	14
3.4. Inovacijos ir Technologijos	15
4. Centro valdymas ir struktūra	16
4.1. Dalininkų struktūra	16
4.2. Darbo grupės	16
5. Centro finansavimo modelis	17
5.1. 2023 m. Centro biudžeto ir išlaidų ataskaita	17
5.2. Dalininkų įnašai 2021–2023 m., tūkst. Eur	17
6. Žvilgsnis į ateitį	18

1. Metinė apžvalga

Eglė Lukošienė,

VšĮ „Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras“ direktorė

1.1. Vadovo žodis

2023-ieji tapo metais, kai supratome, kad sulig karu Ukrainoje 2022 m. stojusi realybė yra naujoji, kurioje susitelkimas, tarpusavio bendradarbiavimas ir partnerystė tampa raktinėmis vertybėmis. Metinė mūsų konferencija „On the Frontline of New Reality“ sutelkė viešojo ir privataus sektoriaus ekspertus iš Lietuvos ir užsienio, kad dar kartą prisimintume, jog pinigų plovimo prevencijos specialistai, užtikrindami tarptautinių sankcijų įgyvendinimą, svariai prisideda prie finansinės sistemos saugumo ir karo agresorių – rusijos ir baltarusijos silpninimo.

2023-aisiais nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu tęsėme anksčiau pradėtus darbus, kurie tapo dar svarbesniais pasikeitus geopolitinei situacijai. Pasitelkdami jau turimą įdirbį, ekspertines žinias, mūsų koordinuojamose taktinio bendradarbiavimo darbo grupėse siekėme sudaryti galimybes finansų rinkos dalyviams ir viešojo sektoriaus ekspertams plėsti turimas žinias, gilinti jau įgytas kompetencijas. Reguliarūs susitikimai užtikrino aktyvias diskusijas aktualiais sankcijų įgyvendinimo, sukčiavimo ir pinigų plovimo prevencijos klausimais. Dalindamiesi naujausia informacija, skirtinga gerąja praktika ir įžvalgomis galime visapusiškiau įvertinti, kokie turėtų būti tiksliniai pinigų plovimo prevenciją tobulinantys sprendimai.

Bendram darbui telkėme ne tik Lietuvos pinigų plovimo prevencijos bendruomenę, tačiau siekėme išlikti patikimais partneriais užsienio organizacijoms. 2023 m. tęsėme pirmininkavimą kartu su partneriais Europos Sąjungos teisėsaugos agentūros (Europol) Finansinės žvalgybos viešojo ir privataus sektorių partnerystės (EFIPPP) Sankcijų vengimo (Circumvention of Sanctions – angl.) darbo grupėje, kuri parengė ir patvirtino Sankcijų vengimo tipologijų ataskaitą.

Be kita ko, toliau vystėme ryšius su tarptautine organizacija – Karališkuoju jungtinių paslaugų institutu (angl. Royal United Services Institute, toliau – RUSI) bei dalyvavome Sankcijų ir neteisėto finansavimo stebėsenos ir analizės tinklo projekte (angl. Sanctions and Illicit Finance Monitoring and Analysis Network, toliau – SIFMANet).

Ekspertinės viešojo ir privataus sektoriaus partnerystės šalies viduje bei tarptautiniu mastu dėka sujungėme gerąsias patirtis sankcijų įgyvendinimo srityje ir kartu su partneriais parengėme Europos Sąjungos ir Jungtinių Tautų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo gaires, kurios sankcijų režimų įgyvendinimą gali padėti tobulinti ne tik finansų įstaigoms, tačiau ir visai verslo bendruomenei.

Bendradarbiaudami tiek su finansų rinkos dalyviais, tiek su viešojo sektoriaus ekspertais, girdime ir suprantame, kaip svarbu žinias nuolat atnaujinti. Atsižvelgdami į rinkos poreikius, 2023 m. atvirus ir visiems prieinamus nuotolinius mokymus rengėme pagrindinį dėmesį skirdami temų aktualumui ir lektorių profesionalumui.

Kartu ir toliau siekėme didinti pinigų plovimo prevencijos specialistų gretas Lietuvoje. Karas, tobulėjantys finansiniai nusikaltėliai, sudėtingėjančios jų veiklos schemos ir įrankiai įpareigoja stiprinti pinigų plovimo prevenciją. 2023 m. ne tik tęsėme 2022 m. startavusią, kartu su Lietuvos Respublikos finansų ministerija ir Mykolo Romerio universitetu parengtą Specializuotą pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos kompetencijų sertifikavimo programą, bet ir ją praplėtėme. Šalia dviejų kontaktinių grupių startavo nuotolinio mokymo grupė, kurios dėka sudarėme galimybes šių kompetencijų siekti gyvenantiems ne tik Vilniuje, bet ir kituose Lietuvos miestuose.

Esminiuose darbuose mus lydėjo partneriai – viešojo ir privataus sektoriaus ekspertai, su kuriais kartu kuriame saugesnę Lietuvos finansinę sistemą.

1.2. Trečiųjų metų pasiekimai skaičiais

Trečiaisiais veiklos metais VŠĮ „Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centras“ (toliau – Centras) tapo patikimu partneriu ugdant specialistų kompetencijas, formuojat gerąją sankcijų įgyvendinimo praktiką bei didinat visuomenės švietimą sukčiavimo prevencijos srityje. Nuosekliai tęsdami pradėtus darbus, skatinome pasitikėjimu grįstą viešojo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimą.

Pasiekimai:

37

Suorganizuoti taktinio bendradarbiavimo grupės posėdžiai

7

Suorganizuoti nuotoliniai mokymai viešojo ir privataus sektorių atstovams

3

Surengtos tikslinės dirbtuvės finansų įstaigų atstovams

4

Suorganizuoti specializuoti mokymai skirti policijos pareigūnams, kredito unijų ir azartinius lošimus ir loterijas organizuojančių bendrovių darbuotojams

9058

Centro organizuotuose nuotoliniuose mokymuose dalyvavusių asmenų skaičius

1291

Vidutiniškai nuotoliniuose mokymuose dalyvavusių asmenų skaičius

1479

Dalyvių lankomiausiuose nuotoliniuose mokymuose skaičius

4,5 (iš 5)

Vidutinis mokymų įvertinimas

202

Asmenys baigė Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos sertifikavimo programą

420

Centras paminėtas viešojoje erdvėje

2

Visuomenės nuomonės tyrimai sukčiavimo prevencijos tema

2

Visuomenės informavimo kampanijos sukčiavimo prevencijos tema

2

Parengti teisiniai dokumentai suteikiantys galimybę kitiems finansų rinkos dalyviams įsitraukti į Centro veiklą

1

Suorganizuota kasmetinė tarptautinė konferencija

1500

Asmenų dalyvavo kasmetinėje tarptautinėje konferencijoje

1.3. Misija, vizija ir vertybės

Centro **MISIJA** – stiprinti Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos sistemą bei šalies tarptautinę reputaciją, sutelkiant dėmesį į bendradarbiavimo, švietimo bei pažangios, skaidrios ir atviros finansų sistemos svarbą.

Centro **VIZIJA** – tai inovatyvus, pažangus ir lyderystę skatinantis kompetencijų centras, paremtas viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimu.

Centro **VERTYBĖS**:

- **PARTNERYSTĖ:** bendradarbiavimas yra mūsų veiklos pamatas, kartu mes esame stipresni, bendri tikslai ir abipusė parama lemia mūsų sėkmę.
- **PATIKIMUMAS:** keliame sau aukščiausius veiklos standartus, esame principingi ir sąžiningi, kuriame ilgalaikiu pasitikėjimu grįstą bendradarbiavimą.
- **PAŽANGA:** kasdien tobuliname savo veiklos procesus, nuolat mokomės ir esame pasiruošę naujoms galimybėms.
- **LANKSTUMAS:** esame drąsūs ir atviri pokyčiams, gebame greitai ir laiku reaguoti į išskylančius iššūkius.

1.4. Centro pagrindiniai tikslai

Apie Centrą

2021 m. gegužės 17 d. veiklą pradėjęs Centras yra pirmoji Europoje viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, veikianti kaip atskira institucija, aktyviai pasitelkdamą teisėsaugos, priežiūros, kitų valstybės institucijų bei privačiojo sektoriaus atstovų patirtį, žinias ir kompetencijas, kad Lietuvos finansų sistemos saugumas ir atsparumas būtų stiprinamas kiekvieną dieną.

Pažymėtina, kad viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė visame pasaulyje vis labiau pripažįstama kaip vienas iš veiksmingiausių būdų kovoti su finansiniais nusikaltimais ir teroristų finansavimu¹. Tokio pobūdžio partnerystės, vienijamos bendro tikslo, tarpusavio pasitikėjimo bei noro tobulinti žinias ir stiprinti gebėjimus, garantuoja veiksmingą ir koordinuotą kovą su finansiniais nusikaltimais.

Vienas iš esminių Centro sėkmės ir veiksmingumo komponentų yra viešojo ir privačiojo sektorių atstovų – mūsų kasdienių partnerių – tarpusavio pasitikėjimo kūrimas ir jo palaikymas. Centro veikloje dalyvaujančių viešojo ir privačiojo sektorių atstovų tarpusavio pasitikėjimas grindžiamas bendru ketinimu ir įsipareigojimu dalytis informacija, žiniomis bei kompetencijomis. Pripažindami, kad viešojo ir privačiojo sektorių dalyvių sąveika keitimosi informacija kontekste kartais gali apriboti produktyvų bendradarbiavimą, viešojo ir privačiojo sektorių atstovai aktyviai remia Centro pastangas stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą ir dalijimąsi informacija, identifikuojant būsimų sprendimų poreikį teisės, duomenų apsaugos ir kitose srityse tam, jog dalijimasis informacija tarp viešojo ir privačiojo sektorių vyktų sklandžiai ir laiku.

Centro veiklos pagrindu sutelktos viešojo ir privačiojo sektorių pajėgos užtikrina Lietuvos finansų sistemos atsparumą ir saugo ją nuo panaudojimo su pinigų plovimu, teroristų finansavimu ir sukčiavimu susijusioms nusikalstamoms veikoms.

Centras siekia:

- BŪTI finansinių nusikaltimų prevencijos kompetencijų centru, padedančiu formuoti prevencijos standartus ir metodus bei plėtoti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą;
- SUDARYTI SĄLYGAS dalytis informacija tarp viešojo ir privačiojo sektorių realiuoju laiku, užtikrinant, kad informacija saugiai pasieks tinkamus asmenis ir (arba) informacija bus galima pasinaudoti jos prireikus;
- UGDYTI viešojo ir privačiojo sektorių suvokimą apie rizikas, kylančias iš vyraujančių finansinių nusikaltimų tendencijų ir tipologijų;
- KURTI abipusiu pasitikėjimu pagrįstą proaktyvių prevencinių priemonių, nukreiptų prieš finansinius nusikaltimus, įgyvendinimą;
- Taikant naujas technologijas ir novatoriškus būdus, GERINTI viešojo ir privačiojo sektorių gebėjimą laiku aptikti ir užkardyti su finansiniais nusikaltimais susijusią nusikalstamą veiką.

¹ Speech by FATF President at 2020 Chairmanship OSCE-Wide Counter-Terrorism Conference, Documents – Financial Action Task Force (FATF) (fatf-gafi.org).

2. Strateginės veiklos kryptys

Centro dalininkai ir komanda, atsižvelgdami į Centro misiją ir viziją bei remdami si įstaigos vertybėmis, nustatė trejų metų (2021–2024 m.) strategines veiklos kryptis ir kiekvienos veiklos krypties tikslus. Centro strateginės veiklos kryptys yra šios:

■ **Partnerystė.** Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė užtikrina veiksmingą ir laiku pateikiamą kolektyvinį atsaką į finansinių nusikaltimų keliamas grėsmes. Todėl numatome:

- stiprinti bendradarbiavimą su valstybinėmis ir teisėsaugos institucijomis;
- gerinti viešojo ir privačiojo sektorių subjektų bendradarbiavimą;
- didinti į Centro veiklą įtraukiamų finansų ir ne finansų sektorių dalyvių skaičių ir skatinti tvarią Centro plėtrą;
- stiprinti tarptautinį bendradarbiavimą.

■ **Švietimas / edukacija.** Kompetentingi viešojo ir privačiojo sektorių darbuotojai bei tinkamai informuota ir išsilavinusi visuomenė – stiprios ir atsparios Lietuvos finansų sistemos pagrindas. Todėl numatome:

- ugdyti viešojo ir privačiojo sektorių subjektų bei jų darbuotojų kompetenciją pinigų plovimo/teroristų finansavimo (toliau – PP/TF) prevencijos srityje;
- didinti privačiojo sektoriaus specialistų, atsakingų už PP/TF prevencijos funkcijos įgyvendinimą, kompetencijas ir žinias;
- informuoti ir šviesti visuomenę apie vyraujančias finansinių nusikaltimų tendencijas, stiprinant visuomenės atsparumą, kad netaptų finansinių nusikaltėlių aukomis.

■ **Inovacijos.** Sparčiai besikeičianti nusikalstamumo aplinka ir finansinių nusikaltėlių taikomos vis išmanesnės priemonės reikalauja novatoriškų ir inovatyvių sprendimų, siekiant identifikuoti veikas, kurios galbūt yra neteisėtos, ir su jomis susijusius požymius. Todėl numatome:

- kurti ir administruoti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo ir dalijimosi informacija PP/TF prevencijos srityje platformą;
- plėtoti technologines priemones, skirtas veiksmingiau kovoti su finansiniais nusikaltimais;
- kurti ir stiprinti pažangių duomenų analitikos priemonių naudojimą, analizuojant dažniausiai pasitaikančias PP/TF atvejų schemas ir užtikrinant viešojo ir privačiojo sektorių greitą prieigą prie struktūrizuotos informacijos apie nusikaltimų tipologijas.

■ **Pažanga.** Veiksminga finansinių nusikaltimų prevencija neįsivaizduojama be vienodo rizikų suvokimo ir reikiama is įgaliojimais aprūpintos bei pažangios teisinės sistemos, tinkamos pasiekti prevencijos tikslus ir proporcingos keliamoms grėsmėms. Todėl numatome:

- užtikrinti, kad Lietuvos teisinė sistema būtų tinkama pasiekti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo tikslus;
- tobulinti nacionalinę PP/TF prevencijos sistemą;
- stiprinti viešojo ir privačiojo sektorių suvokimą apie finansinių nusikaltimų keliamas grėsmes.

3. Strateginių tikslų įgyvendinimas ir veiklos efektyvumas

Centro veiklos efektyvumas parodo, kaip Centras įvykdė 2023 metais užsibrėžtus tikslus ir iškeltus uždavinius, kaip Centras siekė ilgalaikių tikslų ir koks yra Centro socialinis ir ekonominis poveikis. Centro tikslai ir strateginės kryptys nustatytos atitinkamai šios ataskaitos 1.4 dalyje ir 2 skyriuje.

3.1. Partnerystė

■ Strateginis bendradarbiavimas

Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš esminių Centro tikslų yra gerinti viešojo ir privačiojo sektorių bendradarbiavimą, siekiant įtraukti visus finansų rinkos dalyvius, norinčius prisijungti prie Centro veiklos, 2022 metais Centras parengė ir dalininkams pristatė kitų finansų rinkos dalyvių įtraukimo į Centro veiklą galimybių studiją. Remiantis parengta galimybių studija, 2023 metais buvo parengti Centro įstatų keitimo ir Bendradarbiavimo sutarties su finansų rinkos dalyviais projektai, suteikiantys galimybę kitiems finansų rinkos dalyviams įsitraukti į Centro veiklą bei reglamentuojantys kitų finansų rinkos dalyvių dalyvavimo Centro veikloje teises ir pareigas. Planuojama, kad 2024 metais kitų finansų rinkos dalyvių įsitraukimas į Centro veiklą vyks palaipsniui, siekiant užtikrinti Centro koordinuojamų darbo grupių veiklos efektyvumą. Prie Centro galės prisijungti Lietuvos Respublikos Lietuvos banko įstatymo 42 straipsnio 1 dalyje nurodyti Lietuvos banko prižiūrimi finansų rinkos dalyviai, kurie 3 metus ir ilgiau turi Lietuvos banko išduotą licenciją arba 3 metus ir ilgiau yra įtraukti į Lietuvos banko Nacionalinių plėtros įstaigų sąrašą.

2023 metais Centras institucijų prašymu, teikė ekspertinę nuomonę dėl Europos Komisijos pateiktų teisėkūros iniciatyvų dėl skaitmeninio euro išleidimo ir tolesnės prieigos prie grynųjų pinigų (euro banknotų ir monetų) užtikrinimo bei Europos Komisijos pateiktų teisėkūros iniciatyvų dėl antrosios mokėjimų direktyvos (ES) 2015/2366 pakeitimo, taip pat, esant poreikiui ir pagal kompetenciją, konsultavo institucijas kitų teisės aktų tobulinimo klausimais.

2023 metais Centras kartu su partneriais

parengė Europos Sąjungos ir Jungtinių Tautų tarptautinių sankcijų įgyvendinimo gaires, kurios sankcijų režimų įgyvendinimą gali padėti tobulinti ne tik finansų įstaigoms, tačiau ir visai verslo bendruomenei. Centras toliau sėkmingai dalyvavo darbo grupės, siekiančios įgyvendinti Europos Tarybos Ekspertų komiteto dėl priemonių, nukreiptų kovai su pinigų plovimu bei teroristų finansavimu (MONEYVAL) parengtas rekomendacijas Lietuvai, veikloje.

Centras taip pat plėtė partnerių ratą Lietuvoje – buvo sudaryta nauja bendradarbiavimo sutartis su Lošimų priežiūros tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Dvišaliu susitarimu siekiama užtikrinti pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą ir susijusių rizikų valdymą azartinių lošimų ir loterijų organizavimo sektoriuje.

■ Tarptautinis bendradarbiavimas

Nuo 2022 metų Centras tapo Europol EFIPPP grupės nariu. Centras nuo 2022 metų taip pat kartu su partneriais pirmininkauja Sankcijų vengimo darbo grupei, kuri 2023 metais patvirtino ir išleido Sankcijų vengimo tipologijų ataskaitą, kurioje pateikiami rizikos indikatoriai bei sankcijų vengimo atvejų analizė. 2023 metais Centro atstovai dalyvavo trijose EFIPPP plenarinėse sesijose, kuriose Centro atstovas – Sankcijų vengimo darbo grupės pirmininkas pristatė grupės darbo rezultatus EFIPPP plenarinės sesijos dalyviams.

2023 m. vyko RUSI projekto SIFMANet susitikimas, kurio metu Centras dalinosi įžvalgomis ir gerąja praktika dėl sankcijų įgyvendinimo su ES šalių viešojo ir privataus sektorių atstovais. Po šio susitikimo SIFMANet darbo grupė parengė rekomendacijas kuriant veiksmingas sankcijas nacionaliniu lygmeniu ES valstybėse narėse bei tarptautinei kovai su jų apėjimu, kurios buvo išverstos į 6 kalbas, įskaitant ir lietuvių. 2023 metais Centro atstovai dalyvavo septyniuose SIFMANet darbo grupės susitikimuose, kurių metu sankcijų įgyvendinimo ekspertai dalinosi aktualia informacija dėl efektyvaus sankcijų įgyvendinimo.

Centras 2023 metais aktyviai dalyvavo tarptautinėse konferencijose, kuriose dalinosi gerosiomis praktikomis. Centro atstovai dalyvavo: RUSI organizuojamame Šiaurės-Baltijos valstybių simpoziume „Bendradarbiavimas, kovojant su ekonominiais nusikaltimais“, kuriame Centro atstovai pristatė Centro veiklą bei diskutavo dėl privataus ir viešojo sektoriaus partnerystės svarbos, kovojant su ekonominiais nusikaltimais; „Amlyze“ kartu su partneriais organizuotoje konferencijoje „Finansinių nusikaltimų kovotojai 2023“, kurioje Centro atstovas dalyvavo diskusijoje, aptariant naują mokėjimo paslaugų direktyvą; Centro atstovas dalyvavo „Lexis Nexis Risk Solutions“ Rygoje organizuotoje konferencijoje „Risk Ready Summit“, skirtoje finansinių nusikaltimų ir sukčiavimo prevencijai; Centro atstovas ProMoney organizuotos konferencijos, skirtos kovai su sukčiavimu – „Sukčiavimo prevencija skaitmeniname pasaulyje“, diskusijos metu aptarė reglamentavimo pokyčius sukčiavimo prevencijos srityje.

2023 metais Centras kartu su Lietuvos banku organizavo kasmetinę konferenciją „On the Frontline of New Reality“. Konferencija subūrė 1,5 tūkst. skirtinguose sektoriuose dirbančių pinigų plovimo prevencijos specialistų iš Baltijos šalių. Konferencijos metu daugiau kaip 20 Lietuvos ir užsienio šalių politikos formuotojų, finansinių įstaigų priežiūros, bankininkystės, informacinių technologijų ir kitų sričių ekspertų diskutavo sankcijų rusijai ir baltarusijai veiksmingumo užtikrinimo, pinigų plovimo prevencijos teisinio reguliavimo ir skaitmeninės transformacijos klausimais.

■ Taktinis bendradarbiavimas

2023 metais Centras koordinavo 37 taktinio bendradarbiavimo darbo grupės posėdžius pagal atskiras tematikas, kuriuose dalyvavo Centro dalininkų atstovai bei Lietuvos Respublikos prokuratūros, Lietuvos policijos, Lietuvos Respublikos muitinės, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – FNTT), Užsienio reikalų ministerijos,

Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Lietuvos bankų asociacijos, „FintechHub LT“ ir kitų įstaigų atstovai. Taktinio bendradarbiavimo darbo grupės posėdžiai vykdomi pagal atskiras temas: pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos, sukčiavimo prevencijos, tarptautinių sankcijų ir turto tyrimo.

Pažymėtina, kad nuo plataus masto rusijos invazijos į Ukrainą pradžios 2022 metais, tarptautinių sankcijų vengimo klausimai tapo ypač aktualūs Lietuvai, todėl Centre pradėjo veikti Taktinio bendradarbiavimo Tarptautinių sankcijų darbo grupė. 2023 metais Taktinio bendradarbiavimo Tarptautinių sankcijų darbo grupė aktyviai tęsė savo veiklą. Grupės dalyviai keitėsi praktiniais pavyzdžiais apie nustatytus sankcijų vengimo būdus ir tipologijas bei diskutavo apie tinkamą sankcijų įgyvendinimą po naujai patvirtintų sankcijų rusijai.

2023 metais Taktinio bendradarbiavimo Pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos grupėje buvo diskutuojama dėl FNTT direktoriaus įsakymo „Dėl galimo pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų sąrašo patvirtinimo“ pakeitimo, siekiant papildyti ir atnaujinti pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų sąrašą, remiantis naujausia informacija. Atsižvelgiant į tai, Taktinio bendradarbiavimo Pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos darbo grupės nariai pasiūlė atnaujinti ir papildyti pinigų plovimo ir įtartinų piniginių operacijų ar sandorių atpažinimo kriterijų sąrašą naujais kriterijais.

Centro Taktinio bendradarbiavimo Sukčiavimo prevencijos darbo grupės susitikimų metu buvo dalijamasi informacija apie viešame ir privačiame sektoriuje vyraujančias ir dominuojančias sukčiavimo schemas ir tipologijas, tariamasi dėl galimų bendrų prevencijos priemonių sukčiavimo apimtims mažinti.

3.2. Švietimas / edukacija

■ Mokymai

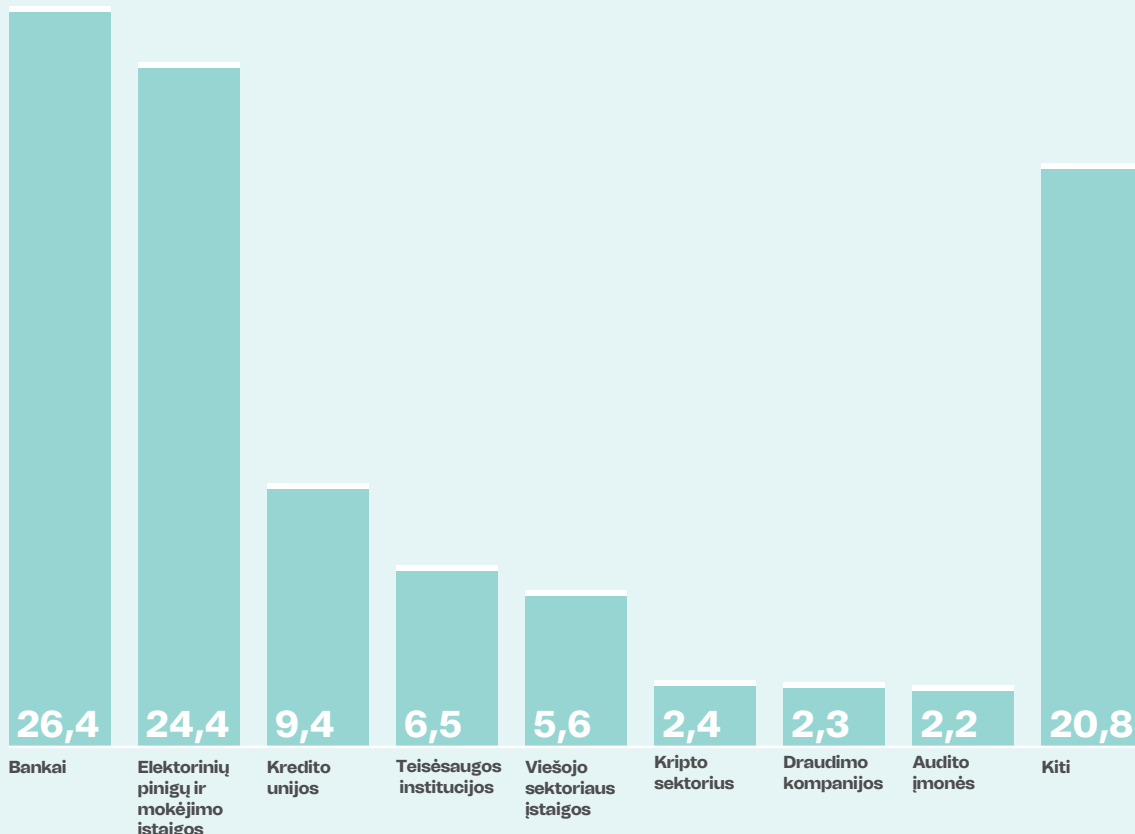
2023 metais Centras kartu su partneriais rengė mokymus šiomis temomis: sukčiavimo ir korupcijos prevencijos, tarptautinių sankcijų įgyvendinimo finansų rinkoje, kripto valiutų tyrimo, informacijos tvarkymo ir saugojimo tvarkos reikalavimų ir kitomis, finansų rinkos dalyviams aktualiomis, temomis.

Praėjusiais metais organizuojant mokymus vienas iš svarbiausių Centro tikslų buvo pasitelkiant skirtingas patirtis turinčius viešojo ir privataus sektoriaus ekspertus atskleisti temų įvairiapusiškumą, taip pat sudaryti galimybes mokymų dalyviams užduoti jiems rūpimus klausimus, siekiant įgytas žinias panaudoti kasdienėje veikloje tobulinant ir efektyvinant PP/TF ir sankcijų apėjimo prevencijos procedūras.

Atsižvelgiant į mokymų dalyvių skaičių, toliau mokymų strategija dalyvių buvo įvertinta teigiamai: 7 nuotoliniuose mokymuose dalyvavo 9038 dalyviai, taigi vidutiniškai 1 mokymuose dalyvavo net 1291 dalyvis, tuo tarpu 2022 metais vienuose nuotoliniuose mokymuose vidutiniškai dalyvaudavo apie 860 dalyvių. Ženkliai išaugęs dalyvių skaičius mokymuose indikuoja, jog temos, jų turinys bei pasitelkti ekspertai atliepė rinkai rūpimą PP/TF prevencijos problematiką. Praėjusiais metais daugiausiai dalyvių dėmesio sulaukė mokymai „Korupcija, kaip predikatas pinigų plovimui“ – dalyvavo 1479 dalyviai, taip pat „Sukčiavimo prevencija“ – dalyvavo 1475 dalyviai.

Aktyviausiai nuotoliniuose mokymuose dalyvavo bankų sektoriaus ir Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų (toliau – EPI) sektoriaus darbuotojai.

Nuotolinių mokymų dalyviai pagal sektorių, %

2023 metais iš viso nuotoliniuose mokymuose dalyvavo atstovai iš aštuoniolikos skirtingų sektorių. Lyginant su 2022 metų rezultatais, dalyvių pasiskirstymas pagal sektorius išliko beveik nepakitęs, matyti tik padidėjęs kredito unijų darbuotojų aktyvumas mokymuose.

Pastebėtina, kad tiek 2023 metais, tiek 2022 metais, vidutinis nuotolinių mokymų vertinimas išliko toks pats aukštas – 4,5 balo iš 5.

Centras, pasitelkdamas partnerius, taip pat rengė tikslines dirbtuves, kuriose dalyvavo finansų įstaigų specialistai, prižiūrintys ati-

tinkamą PP/TF prevencijos sritį. Dirbtuvės paprastai yra skirtos siauresnei temai, susijusiai su pinigų plovimo prevencijos specialistų kasdienėmis užduotimis ir jų sprendimu. Centras tokiu būdu siekė stiprinti skirtingas pinigų plovimo prevencijos grandis, formuoti vieningą standartą finansų įstaigose ir taip prisidėti prie efektyvesnės PP/TF prevencijos šalies mastu.

2023 metais buvo surengtos 3 tikslinės dirbtuvės, skirtos sankcijų apėjimo prevencijai, pranešimų apie įtartinas operacijas ar sandorius pateikimo tvarkai įtarus sukčiavimo atvejus, o taip pat blokų grandinės (kripto) stebėsenai ir tyrimams. Kiekvienose iš jų vidutiniškai dalyvavo apie 40 dalyvių, o vidutinis jų įvertinimas taip pat siekė 4,5 balo iš 5 galimų. Aukštas dirbtuvių įvertinimo rodiklis parodo, jog dirbtuvių formatas ekspertų yra vertinamas kaip tinkamas būdas papildomoms specifinėms žinioms įgyti.

Centras 2023 metais organizavo mokymus Jungtinės centrinės kredito unijos ir Lietuvos centrinės kredito unijos darbuotojams, kurių metu 196 mokymuose dalyvavusiems kredito unijų darbuotojams buvo pateikta aktuali informacija dėl PP/TF prevencijos reikalavimų įgyvendinimo kredito unijų sektoriuje, pasidalinta pasiūlymais dėl veiklos tobulinimo ir atsakyta į mokymo dalyvių klausimus.

Siekiant supažindinti azartinius lošimus ir loterijas organizuojančių bendrovių darbuotojus su galimais pinigų plovimo metodais azartinių lošimų ir loterijų sektoriuose, PP/TF riziką mažinančiomis priemonėmis ir rizikos vertinimo metodologija, Centras vykdė tikslinius mokymus, kuriuose dalyvavo 45 šio sektoriaus darbuotojai.

2023 metais Centras organizavo nuotolinius mokymus policijos specializuotų bei veiklos padalinių pareigūnams, kurie priima bei tiria nusikaltimus, susijusius su sukčiavimais. Mokymuose bankų ir kitų įstaigų prevencijos padalinių ekspertai dalijosi informacija ir patirtimi apie sukčiavimo schemų specifiką. Mokymuose dalyvavo 350 policijos pareigūnų.

Centras, siekdamas atliepti finansinių nusikaltimų (pinigų plovimo ir teroristų finansavimo, sankcijų, sukčiavimo) prevencijos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikį, organizavo dalininkų, partnerių ir finansų rinkos dalyvių apklausas dėl mokymų poreikio 2024 metams nustatymo. Remiantis apklausų rezultatais buvo parengtas Centro mokymo renginių 2024 metams plano projektas.

■ Specializuota pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos kompetencijų sertifikavimo programa

Specializuota pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos kompetencijų sertifikavimo programa (toliau – Sertifikavimo programa) startavo 2022 metų spalį. 2023 metais šią programą baigė 3 laidos. Iš viso nuo programos starto pamatines šios srities kompetencijas liudijantį sertifikatą įgijo 202 specialistai.

2023 metais šalia dviejų kontaktinio mokymo grupių, buvo suformuota pilotinė nuotolinio mokymo grupė, kurios dėka buvo sudarytos galimybės žinių pinigų plovimo prevencijos srityje siekti gyvenantiems ne tik Vilniuje, bet ir kituose Lietuvos miestuose. Dalyvių grįžtamasis ryšys rodo, jog nuotolinio mokymo grupės suformavimas buvo reikalingas ir atliepė lūkesčius. Siekiant užtikrinti regionuose dirbančių finansų įstaigų darbuotojų poreikius įgyti kompetencijas pinigų plovimo prevencijos srityje, nuotolinė mokymo grupė bus organizuojama ir 2024 metais.

Atsižvelgiant į nuolatinius ir dinamiškus finansų rinkos pokyčius ir poreikius, Sertifikavimo programa nuolat tobulinama, peržiūrimas jos turinys ir temos. 2024 metų pavasario sesijos Sertifikavimo programa bus papildyta naujomis temomis – Sukčiavimo rizikos valdymas ir Korupcijos ir pinigų plovimo santykis, kurias mokymo dalyviams pristatys kompetentingi šių sričių ekspertai-praktikai. Sertifikavimo programos pagrindinis privalumas yra tai, kad mokymo dalyviai turi unikalią galimybę gauti naujausią ir aktualiausią informaciją iš pinigų plovimo prevencijos srityje dirbančių ekspertų-praktikų.

■ Visuomenės švietimas

Pasitelkiant geriausias finansinių nusikaltimų prevencijos praktikas 2023 metais Centras aktyviai prisidėjo prie finansiškai saugesnės visuomenės kūrimo, aktyviai informavo ir švietė visuomenę apie vyraujančias finansinių nusikaltimų tendencijas.

2023 metais Centro atstovas dalyvavo smulkiam ir vidutiniam verslui skirtose dirbtuvėse Nacionalinei finansinio raštingumo dienai paminėti ir informavo smulkiojo ir vidutinio verslo atstovus apie sukčiavimo prevencijos svarbą versle. Centras 2023 metais taip pat vedė mokymus sukčiavimo preven-

cijos tema mokiniams mokyklose ir senjorams Trečiojo amžiaus universitete.

2023 metais Centras atliko 2 visuomenės nuomonės apklausas sukčiavimo prevencijos srityje.

Rudenį pirmą kartą atlikta apklausa siekta išsiaiškinti, kaip gyventojai reaguoja į finansinio sukčiavimo atvejus. Apklausos rezultatai atskleidė, jog didžioji dalis respondentų atpažįsta pagrindinius finansinių sukčių požymius.

Pagal ką identifikuojate, kad gauta žinutė ar skambutis – sukčių darbas?

Numeris
nelietuviškas

77%

Netipinis
interneto adresas

71%

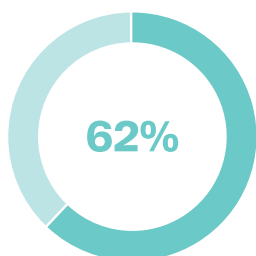
Skubinama
pateikti duomenis

63%

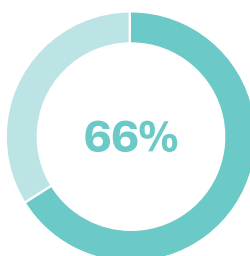
Reprezentatyvi apklausa Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro užsakymu atlikta 2023 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn.

Taip pat gyventojai girdi pagrindinį raginimą – sulaukus įtartinų žinučių, el. laiškų susilaikyti nuo tolesnių veiksmų.

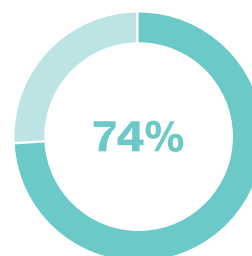
Kokių veiksmų imatės sulaukę įtartinų žinučių ar skambučių?

Užblokuoju
numerį

Ištrinu
žinutę/skambutį

Ignoruoju
žinutę/skambutį

Reprezentatyvi apklausa Pinigų plovimo prevencijos kompetencijų centro užsakymu atlikta 2023 m. rugpjūčio–rugsėjo mėn.

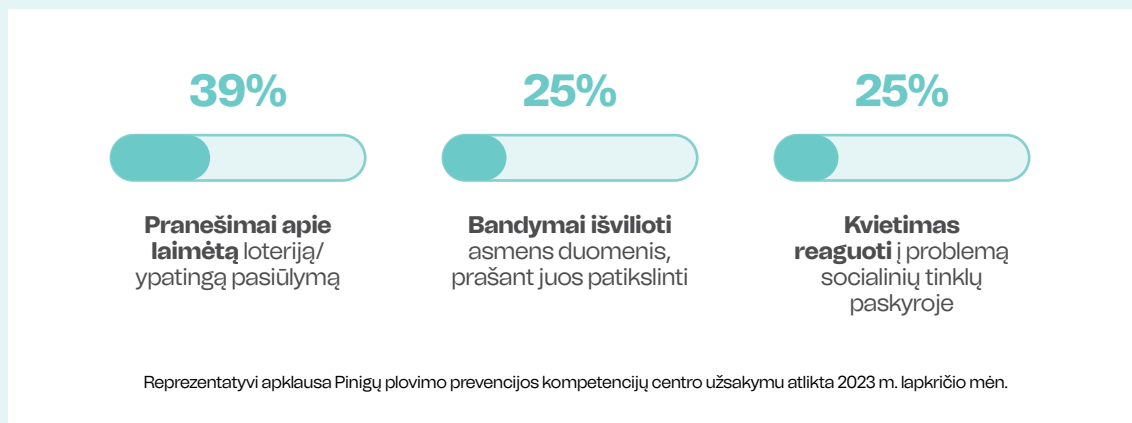
Be kita, apklausa parodė, jog gyventojai tampa pilietiškesni – susidūrę su potencialiais sukčiais, kreipiasi į galinčias padėti apsisaugoti institucijas (12 proc.), dalijasi informacija socialiniuose tinkluose ar praneša organizacijoms, kurių vardu apsimitinėja sukčiai (10 proc.).

Prieškalėdiniu laikotarpiu jau trečius metus iš eilės atlikta apklausa parodė, kad prieš-

šventinis laikotarpis yra sukčių darbymetis. Sukčių suaktyvėjimą prieš šventiniu laikotarpiu pastebėjo 49 proc. respondentų – t. y. 10 procentinių punktų daugiau nei 2022 metais.

Pagrindinis respondentų įvardytas sukčiavimo būdas išlieka tas pats – apgaulingi pranešimai apie laimėjimus loterijoje, taip pat – gauti ypatingi, tik jiems skirti pasiūlymai.

Dažniausi sukčiavimo būdai

Remiantis apklausų rezultatais buvo inicijuotos 2 informacinės kampanijos, kurios socialinėje medijoje pasiekė beveik 60 tūkst. gyventojų auditoriją, o taip pat sulaukė nacionalinės ir regioninės žiniasklaidos dėmesio – fiksuota 21 publikacija.

Siekdamas sukčiavimo atvejų prevencijos Centras taip pat išplatino patarimus, kaip saugotis elektroninių sukčių didžiųjų išpardavimų – Juodojo penktadienio ir Kibernetinio pirmadienio – laikotarpiu. Informacija pasidalino didžiosios žiniasklaidos priemonės – naujienų portalai LRT, Delfi, LRT radijas bei LRT televizija.

2023 metais Centras švietė visuomenę finansinių sankcijų įgyvendinimo tema. Centro ekspertų parengtas testas apie Europos Sąjungos ir Jungtinių Tautų tarptautinių sankcijų įgyvendinimą Lietuvoje paskelbtas naujienų portale 15 min.lt skiltyje „Ar žinai?“. Per 3 savaites jį sprendė 1,6 tūkst. portalo skaitytojų. Atsakymų rezultatai rodo, jog gyventojams lengviausiai įveikiami klausimai buvo apie tai, kas yra tarptautinės sankcijos, kam jos gali būti taikomos bei kokios galimos jų nesilaikymo pasekmės. Dažniausiai gyventojai klydo nurodydami, kurių tarptautinių institucijų paskelbtų sankcijų

privaloma laikytis Lietuvoje, kuriai valstybei taikomos plačiausios Europos Sąjungos ir Jungtinių Tautų sankcijos.

3.3. Inovacijos ir Technologijos

Siekiant užtikrinti, kad nusikalstamų veikų, susijusių su PP/TF, užkardymas būtų veiksmingas ir laiku vykdomas, būtina stiprinti bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija ne tik tarp viešojo ir privataus sektorių, tačiau ir tarp finansų rinkos dalyvių. 2023 metais Centras telkė viešojo ir privataus sektoriaus ekspertus Technologijų plėtros darbo grupėje, siekiant aptarti apsikeitimo informacija tarp finansų įstaigų reguliavimą Estijoje bei Latvijoje bei skirtumus nuo siūlomo reguliavimo Lietuvoje, jeigu būtų priimtas šią galimybę įteisinantis Pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo pakeitimas.

Stiprindamas bendradarbiavimą tarp viešojo ir privataus sektoriaus inovacijų ir technologijų srityje užtikrinant pinigų plovimo prevenciją, 2023 metais Centras dalyvavo „FintechHub LT“ kartu „HAWK:AI“ rengtoje panelinėje diskusijoje „AI tool adoption –

how to win the hearts of regulators, auditors, and your internal tech teams". Centro atstovas akcentavo visų finansų rinkos dalyvių bendradarbiavimo svarbą pritaikant dirbtinio intelekto sprendimus pinigų plovimo prevencijos užtikrinimui. Norint pasiekti veiksmingo dirbtinio intelekto pritaikymo šioje srityje, būtina sutelkti visas pastangas į tris pagrindines plėtros sritis. Visų pirma, būtina stiprinti žinias apie dirbtinio intelekto ir pinigų plovimo prevencijos tarpusavio sąveiką bei gilinti patirtį ir kompetencijas šioje srityje. Antra, pinigų plovimo prevencijos reguliavimas turi neatsilikti nuo technologijų raidos, kad būtų užtikrintas aiškus ir vienodas požiūris į saugų dirbtinio intelekto panaudojimą užtikrinant pinigų plovimo prevenciją. Trečia – finansų rinka turi stebėti savo pažangą šioje srityje, vertinti ir tobulinti taikomus įrankius bei procedūras ir taip kaupti ir dalintis gerąją praktika.

3.4. Analitika ir Pažanga

2023 metais Centras atliko III ketvirčio sukčiavimo atvejų analizę, remiantis finansų įstaigų kas ketvirtį pateikiamais duomenimis. Statistiniai duomenys atskleidė, jog finansiniai sukčiai iš Lietuvos gyventojų ir įmonių trečiąjį šių metų ketvirtį kėsinosi išvilioti 5,1 mln. eurų, t.y. 21 proc. daugiau nei praėjusį ketvirtį. Liepos – rugsėjo mėnesiais sukčių padaryti realūs nuostoliai, lyginant su tuo pačiu laikotarpiu praėjusiais metais, mažėjo 4 proc. ir siekė 2,3 mln. eurų, o vidutinė išviliota suma išliko artima šių metų antrojo ketvirčio rodikliams ir siekė 871 eurą. Trečiąjį metų ketvirtį finansų įstaigose sustabdytų ir sėkmingai iš sukčių atgautų lėšų suma siekė 2,8 mln. eurų.

Analizuojamu laikotarpiu, sukčių aktyviausiai naudojamas būdas išliko „fišingas“ (phishing – angl.), kuomet išvilioti asmens duomenis ir pavogti pinigus iš sąskaitos bando siunčiant gyventojams suklastotus elektroninius laiškus ar trumpąsias (SMS) žinutes. Trečiąjį ketvirtį šis sukčių taikomas metodas sudarė 56 proc. visų sukčiavimo atvejų, o finansų įstaigos fiksavo 1,5 tūkst. incidentų. Šio tipo sukčiavimo mastai taip pat išlieka aukšti, tačiau stabilūs: praėjusiais metais liepos – rugsėjo mėnesiais finansų įstaigos fiksavo 1,2 tūkst. „fišingo“ atvejų, šių metų antrąjį ketvirtį – 1,6 tūkst.

Lyginant su praėjusiais metais, šių metų antrą ketvirtį dvigubai suintensyvėjęs investicinis sukčiavimas (atitinkamai 204 ir 440 atvejų), analizuojamu liepos – rugsėjo laikotarpiu dar šiek tiek ūgtelėjo – iki 488 atvejų per ketvirtį.

Šios analizės rezultatus papildo ir 2023 metų IV ketvirtį atliktas reprezentatyvus visuomenės nuomonės tyrimas, kuriuo jau trečius metus iš eilės siekiama išsiaiškinti, kaip keičiasi sukčiavimo tendencijos prieškalėdiniu laikotarpiu. Jis atskleidė, jog pagrindiniu sukčiavimo būdu, su kuriuo teko susidurti 2023 metais ir kuris pasikartoja ne vienerius metus, 39 proc. respondentų įvardijo apgaulingus pranešimus apie laimėjimus loterijoje, taip pat – gautus ypatingus, tik jiems skirtus pasiūlymus. Pernai šis rodiklis buvo panašus ir siekė 41 proc.

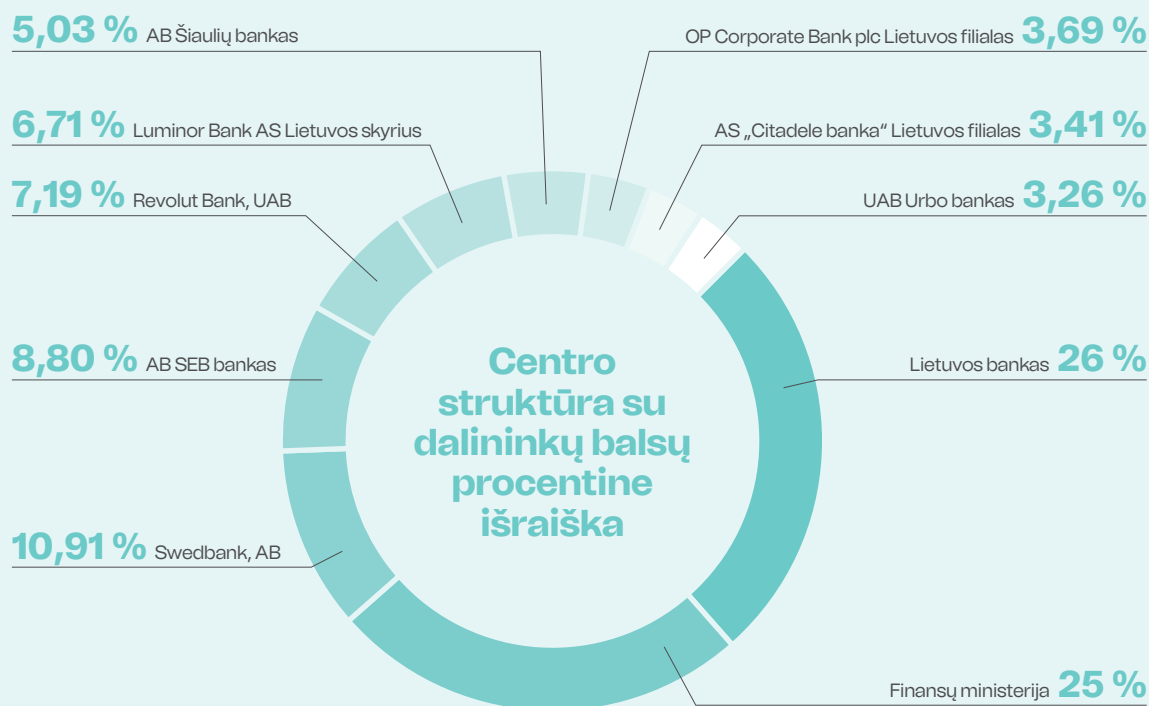
2023 metais kas ketvirtas respondentas susidūrė su bandymais išvilioti asmens duomenis, prašant juos patikslinti netikrose anketose, paspaudus neaiškias nuorodas ar užpildant įtartinus dokumentus. Per dvejus metus, susidūrusių su tokiais atvejais, padaugėjo 10 procentinių punktų.

Respondentus 2023 metais sukčiai taip pat bandė apgauti kviečiant reaguoti į apgaulingas problemas su asmeninėmis paskyromis, pavyzdžiui, prašant pateikti prisijungimo duomenis, kad būtų atblokuota paskyra. Jei 2023 metais tokių atvejų buvo ketvirtadalis, tai metais anksčiau – 18 proc., 2021 m. – vos 12 proc.

Beveik kas ketvirtas apklaustas gyventojas teigia 2023 metais susidūręs ir su kvietimais investuoti į labai didelę grąžą garantuojančias investicijas. Sukčiai patiklius žmonės bandė apgauti skambučiais per „Viber“, „WhatsApp“ ir kitas pokalbių programėles. Nurodoma, kad tai – aukščiausias rodiklis per trejus metus (kiek atliekama ši apklausa). Ši tendencija sutampa su finansų įstaigų pateiktais duomenimis, indikuojančiais investicinio sukčiavimo atvejų šuolį.

4. Centro valdymas ir struktūra

4.1. Dalininkų struktūra 2023 m.

4.2. Darbo grupės

Centre veikia keturios pagrindinės darbo grupės, kurioms vadovauja deleguoti Centro darbuotojai. Pažymėtina, kad į grupių veiklą yra aktyviai įsitraukę privačiojo bei viešojo sektorių atstovai.

■ Taktinio bendradarbiavimo grupė atsakinga už:

- bendradarbiavimą ir dalijimąsi aktuali informacija tarp viešojo ir privačiojo sektorių pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos, sukčiavimo prevencijos, sankcijų įgyvendinimo bei kitų finansinių nusikaltimų prevencijos srityje.

■ Teisėkūros iniciatyvų ir metodikos grupė atsakinga už:

- apibendrinimų, gairių, siūlyimų, rekomendacijų, informacinių pranešimų ir kitų dokumentų rengimą;
- teisėkūros iniciatyvų, tobulinant PP/TF prevencijos sistemą, rengimą ir koordinavimą.

■ Akreditavimo, mokymų ir renginių grupė atsakinga už:

- specialistų, atsakingų už PP/TF prevencijos funkcijos įgyvendinimą, švietimą, sertifikavimo ir mokymo programų parengimą;
- mokymo renginių organizavimą;
- užsienio renginių stebėseną ir Lietuvos atstovavimo renginiuose užtikrinimą.

■ Technologijų plėtros grupė atsakinga už:

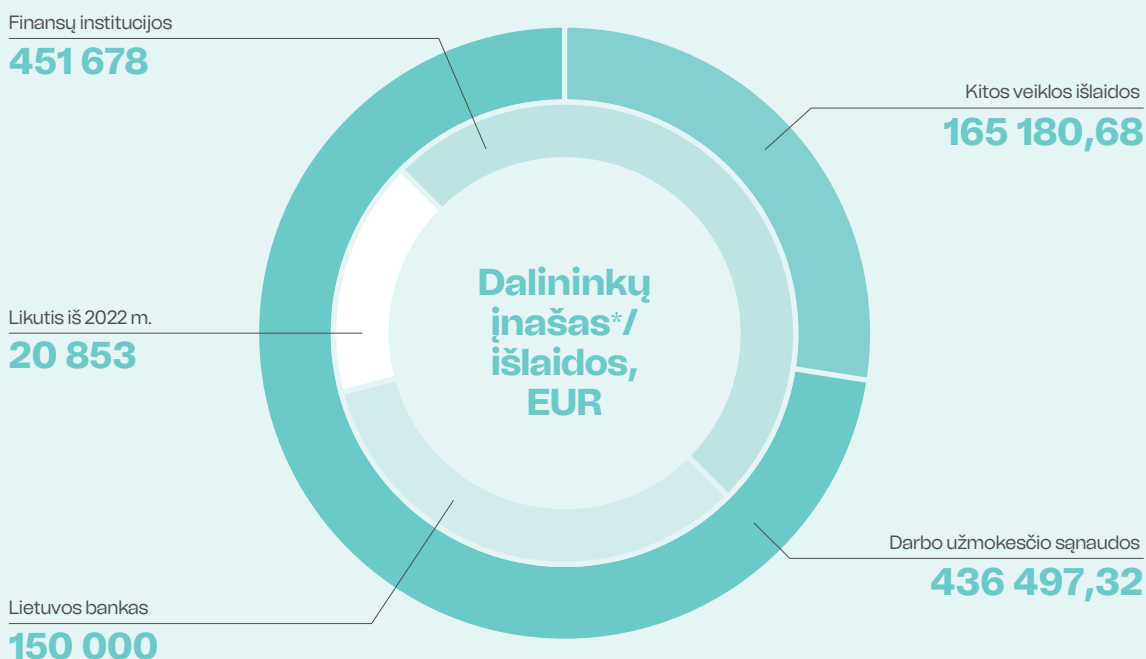
- IT priemonių kūrimą;
- naujų pažangių IT priemonių identifikavimą ir esamų IT priemonių pritaikymą;
- duomenų analitiką.

5. Centro finansavimo modelis

Centro steigėjai – privačiojo sektoriaus atstovai ir Lietuvos bankas įsipareigoja kasmet mokėti metinį įnašą (mokestį) planuojamoms

Centro veiklos išlaidoms padengti: Lietuvos bankas moka 25 proc. išlaidų, privatusis sektorius – 75 proc. išlaidų.

5.1. 2023 m. Centro biudžeto ir išlaidų ataskaita

*Viso 2023 m. įnešta 601 678 EUR

5.2. Dalininkų įnašai 2021–2023 m., tūkst. Eur

Dalininkas	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Lietuvos bankas	142,5	50,2	150,0
Swedbank, AB	94,7	39,7	100,5
AB SEB bankas	84,2	29,4	81,0
Revolut Bank, UAB	25,1	10,9	66,2
Luminor Bank AS Lietuvos skyrius	67,7	21,8	61,8
AB Šiaulių bankas	41,5	16,5	46,3
Company OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas	29,0	11,4	33,9
Akciju sabiedriba „Citadele banka“ Lietuvos filialas	28,3	10,7	31,4
Urbo bankas, UAB	27,0	10,1	30,0
Lietuvos Respublikos finansų ministerija	30,0	0	0
Viso	570,0	200,7	601,6

6. Žvilgsnis į ateitį

Siekiant nuosekliai vykdyti 2023 m. pradėtus darbus bei atsižvelgiant į Centro nustatytus strateginius tikslus, pagrindiniai 2024 m. Centro veiklos prioritetai yra:

1. Efektyvus ir pasitikėjimu grįsto dalijimosi informacija (darbo grupėse, edukaciniuose renginiuose, rengiant rekomendacinio pobūdžio dokumentus) tarp viešojo ir privataus sektoriaus užtikrinimas, įgyvendinant Centro veiklos uždavinius;
2. Didėjantis įsitraukimas į Lietuvai svarbias tarptautinio bendradarbiavimo iniciatyvas pinigų plovimo ir terorizmo finansavimo prevencijos, sukčiavimo prevencijos ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimo srityse;
3. Nuoseklus pinigų plovimo prevencijos bendruomenės specialistų kompetencijų stiprinimas, organizuojant profesionalius ir finansų rinkos poreikius atliepiančius mokymus ir kitus šviečiamuosius renginius, įskaitant ir Sertifikavimo programą;
4. Centro žinomumo ir ekspertinio indėlio didinimas pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos, sankcijų įgyvendinimo bei sukčiavimo prevencijos srityje dirbančių profesionalų bendruomenėje nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu;
5. Centro strategijos 2025-2027 metams parengimas.

